



**FJALËFORMIMI I EMRAVE NË VEPRAT: 'PRILLI I THYER',  
'BREZNITË E HANKONATËVE' DHE 'PËRBINDËSHI'  
TË ISMAIL KADARESË<sup>1</sup>**

**Alberita Shala<sup>ii</sup>**

Independent Researcher,  
Suharekë, Kosovo

**Abstract:**

Fjalëformimi i emrave është një çështje me interes të veçantë studimor. Emrat janë një klasë e pasur fjalësh dhe studimi i formimit të tyre është mundësia më e mirë e njohjes me fjalë të reja, të cilat formohen si pasojë e bashkimit të dy emrave kuptimplotë, por edhe si pasojë e qëndrimit të gjatë të fjalëve pranë njëra – tjetrës. Objekt kryesor i këtij punimi është fjalëformimi i emrave në veprat e Ismail Kadaresë. Mënyrat kryesore fjalëformuese të emrit janë: prejardhja, konversioni, kompozimi dhe përngjitja. Qëllimi i këtij punimi studimor është identifikimi i mënyrave fjalëformuese të emrit në veprat: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve" dhe "Përbindëshi" të Ismail Kadaresë. Në pjesën shtjelluese të punimit do të ndalemi tek ana teorike për fjalëformimin duke dhënë detaje për parashtesimin, prapashtesimin, parashteso - prapashtesimin, konversionin, kompozimin dhe përngjitjen. Pjesa tjetër dhe më e rëndësishme e studimit është ana praktike. Sjellja e shembujve nga veprat e Kadaresë për fjalëformimin është pika kryesore e këtij punimi. Përmes tyre do të kemi mundësinë të shohim bashkimin e fjalëve me anë të prejardhjes dhe kompozimit. Nga mënyrat fjalëformuese të emrit për nga prodhimtaria dhe shtrirja në këtë punim vendin kryesor e zë prapashtesimi. Pas prapashtesimit mënyra prodhimtare janë kompozimi dhe emërzimi. Prejardhja parashtesore, parashteso - prapashtesore dhe ajo pa ndajshtesa janë pak prodhimtare, ndërsa emrat e formuar me përngjitje janë të paktë. Këta emra janë të formuar kryesisht prej foljeve, mbiemrave dhe emrave.

**Keywords:** fjalëformimi i emrave: nxënës, detar, mosbesim, paraardhës, përqindje, përbindësh, kullotë, mburojë, i dituri, të errëtit, gjak + derdhje, drejt + shkrim, farefis, gjëegjëzë.

---

<sup>i</sup> THE WORD FORMATION OF NOUNS IN CREATIONS AS 'PRILLI I THYER', 'BREZNITË E HANKONATËVE' AND 'PËRBINDËSHI' BY ISMAIL KADARE

<sup>ii</sup> Correspondence: email [rita-sh@hotmail.com](mailto:rita-sh@hotmail.com)

### **Abstract:**

The word formation of nouns is a special matter of studying. Nouns are a rich kind of words and the study of their formation is the best chance of learning new words which are formed as an union result of two meaningful nouns but also as a result of long standing words by each other. The main subject of this project is the word formation of nouns in Ismail Kadare's creation. The main word formation ways of names are: the origin, conversion, merging themes and stickiness. The purpose of this studying project is identifying word formation ways in creations as: "Prilli i thyer", "Breznië e Hankonatëve" and "Përbindëshi" by Ismail Kadare. At explication part we will stop theoretically for word formation giving details about prefixes, suffixes, prefix - suffixes, conversion, merging themes and stickiness. The rest and most important part of studying is practical side. Bringing examples from Kadare's creation about word formation is the main topic of this project. Through them we will have the opportunity to see the union of words by their origin and composition. By word forming ways of nouns from productivity and affectation in this project, the main place belongs to the suffix. After suffix other productivital ways are; the composition and denomination. The origin of prefixes, prefix-suffixes and without affixes one are fewer productive mean while nouns formed with stickiness are fewer. These nouns are mainly formed by verbs, adjectives and nouns.

**Keywords:** the word formation of nouns: student, seaman, distrust, progenitor, percent, monster, pasture, shield, smart, darkness, blood + shed, spelling, relatives, riddle

### **1. Introduction**

Emri është pjesë e ndryshueshme e ligjëratës që emërton qenie të gjalla dhe sende dhe ka kategorinë gramatikore të gjinisë, numrit, rasës, dhe të shquarsisë e të pashquarsisë. "Emri emërton frymorë (njerëz, kafshë etj.): burrë, grua, dash, dele, elefant, etj.; sende konkrete: dru, gur, shtëpi, mal, pyll etj.; dukuri të natyrës: pranëverë, verë, tërmet, natë, shi, borë, etj.; cilësi: dashuri, mirësi, bukuri, mirësi etj.; veprime ose gjendje: punim, ecje, përkrahje, lodhje, drejtim, etj.; nocione abstrakte: e mira, e keqja, e shëmtuara, e vërteta etj."<sup>iii</sup>

Mënyrat kryesore për fjalëformimin e emrave janë: prejardhja dhe kompozimi. Ato përbëjnë mënyrat e mirëfillta morfologjike të fjalëformimit. Përmes tyre bashkohen temat e fjalës me anë të parashtesave dhe prapashtesave ose me anë të bashkimit të dy temave dhe krijohen njësi të reja leksikore.

#### **Prejardhja ndahet në:**

1. Prejardhje prapashtesore
2. Prejardhje parashtesore
3. Prejardhje parashteso – prapashtesore
4. Prejardhje pa ndajshtesë

---

<sup>iii</sup> Idriz Metani – Mimoza Gjokutaj, Gjuha shqipe 10, Prishtinë, 2004, f. 46.

Mënyrë tjetër e formimit të emrave është konversioni apo emërzimi. Në përgjithësi emërzohen (bëhen emra) mbiemrat dhe pjesorja: i dituri, e ditura, i bukuri, e bukura, i pasuri, të ftohtët, të menduarit, etj.

Emrat në gjuhën shqipe formohen prej foljeve, mbiemrave dhe emrave.

## 1.2 Prejardhja prapashtesore

Mënyrat kryesore të fjalëformimit të emrave janë: prejardhja dhe kompozimi. Ato përbëjnë mënyrat e mirëfillta morfologjike të fjalëformimit. Prapashtesimi është njëra ndër mënyrat e formimit të emrave, e cila për nga prodhimtaria dhe për nga shtrirja zë vendin kryesor.

**Ndër prapashtesat më prodhimtare për formimin e emrave janë:** -e, -(ë) s, - ar, - tar, -atar, - or, -tor, - ak, - as, - an, - jan, - it, - ishte, - esë, -je, - ar, - ore, - inë, - (ë) tirë, -(ë) sirë, - ajë, -(ë) si, -(ë) ri, - im, - esë, - atë, - th, - z etj.

**Prapashtesa- (ë) s** është njëra ndër prapashtesat prodhimtare për të formuar emra të rinj.

**Kjo prapashtesë shtohet kryesisht në këto raste:**

- *U shtohet foljeve në temën e pjesores p.sh nxënës, blerës, vjelës etj*
- *Emrave që shënojnë ushtrues të një veprimtarie apo të një profesioni p.sh., gjykatës, lajmës, ndihmës*
- *Emrave të cilët formohen nga tema e kohës së tashme p.sh., vrasës nga folja vras.*
- *Emrave që shënojnë prejardhje p.sh., vendës, ardhës etj*

**Prapashtesa – (ë) s** është përdorur edhe në veprat e Ismail Kadaresë: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve" dhe "Përbindëshi":

- a) "*Një **gjakës** - tha Besiani...*" <sup>iv</sup>
- b) "***Vrasës** që presin të paguajnë.*" <sup>v</sup>
- c) "*Nga **shitës** kripe qenë bërë **shitës** vajguri.*" <sup>vi</sup>
- d) "*Është një klimë zbutjeje përreth, mund të ketë thënë **folësi**...*" <sup>vii</sup>

**Prapashtesa – ar** është poashtu prapashtesë prodhimtare në fjalëformimin e emrave. Kjo prapashtesë formon emra të përgjithshëm njerëzish të karakterizuar sipas mjeshtrërisë që ushtrojnë, vendit ku banojnë, veprimtari që kryejnë etj.

- a) "*Kur u afruan edhe pak, ai dalloi midis tyre nusen dhe e kuptoi se **karvanarët** ishin krushq.*" <sup>viii</sup>
- b) "*Ai përpara se te vente kadiu me **shkresarët** e gjyqit, i ngjeu shojet e këpucëve me baltë nga ara e vet...*" <sup>ix</sup>

---

<sup>iv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer , Tiranë, 2003, f. 102.

<sup>v</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f.117.

<sup>vi</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 29.

<sup>vii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 55.

<sup>viii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 28.

<sup>ix</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 7.

c) "Nga **drítaret** e kullave të vequara këmbeshin lajmet e fundit." <sup>x</sup>

**Prapashtesa – tar** është prapashtesë fjalëformuese për formimin e emrave që tregojnë njerëz të karakterizuar sipas veprimit që kryejnë dhe sipas mjeshtërisë p.sh.,

"Nga vakëfi i caktohej një shumë paresh qdo **pjesëtari** të familjes së Hankonatëve." <sup>xi</sup>

"Pleqësia e katundit nuk është në gjendje ta zgjidhë çështjen dhe kështu e thërret **kanuntarin** e madh Binak Alinë." <sup>xii</sup>

"**Rojtari** i konvoiktit përsëri do të bëjë fjalë." <sup>xiii</sup>

**Prapashtesa – or** formon kryesisht emra banorësh dhe pak emra të tjerë p.sh.,

a) "Disa hapa larg një **malësor** i ri..." <sup>xiv</sup>

b) "Te hyrja e Galerisë së Arteve, ku porsa qe përruar një grup skulpturor, vërtiteshin ende **vizitorët**, shumica studentë të Institutit të Arteve." <sup>xv</sup>

**Prapashtesa – tor** është joprodhimtare dhe formon pak emra si:

a) "Mos vallë ai, Mark Ukaqjerra, ishte **fajtor** që kanuni..." <sup>xvi</sup>

b) "**Punëtori** i vështroi dhe tundi kokën." <sup>xvii</sup>

**Prapashtesa – ak** formon emra njerëzish sipas një karakteristike që përmban tema e fjalës p.sh., "Unë s'jam veqse një **dështak** i mjerë." <sup>xviii</sup>

**Prapashtesa – an** formon emra vetash që tregojnë banorin e një vendi ose prejardhjen p.sh., "Erdhi **ferman** i lartë nga Stambolli për ndalimin e copëzimit të tokave të timareve." <sup>xix</sup>

**Prapashtesa – ëse** formon emra që tregojnë një vegël, orendi a pjesë veshjeje:

a) "Kthinat e mbajtjes së kripës i prishën dhe atje u vendosën ca voza të mëdha, **mbyllëset** e hekurta të të cilave hapeshin me kërkëllimë." <sup>xx</sup>

b) "Hareshëm dora e Gentit, kërkoi **shkrepësen** për të ndezur një cigare." <sup>xxi</sup>

**Prapashtesa – ore** formon emra që emërtojnë sende të ndryshme midis tyre edhe vegla, sipas lëndës ose shërbimit që kryejnë:

---

<sup>x</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 15.

<sup>xi</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 85.

<sup>xii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 174.

<sup>xiii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 82.

<sup>xiv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 102.

<sup>xv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 115.

<sup>xvi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 126.

<sup>xvii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 126.

<sup>xviii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 180.

<sup>xix</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 26.

<sup>xx</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 29.

<sup>xxi</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 42.

- a) "Me të në dorë Basri Hankoni u paraqit në bashki dhe pas ca kohësh, për gëzimin e gjithë fisit, ai u emërua si nëpunës në **gjykatore**." <sup>xxii</sup>
- b) "Vërtiteshin rreth shitësve ambulantë dhe gostitnin njëri- tjetrin me birrë dhe **akullore**." <sup>xxiii</sup>

**Prapashtesa – esë** formon emra sendesh ose veglash sipas punës ose procesit që bëjnë p.sh.,

- a) "**Kërkesa** për pajtim të gjakut, aq e rrallë në malësi, bëri bujë në katund, madje edhe në flamur." <sup>xxiv</sup>
- b) "Kur djemtë shkuan të blenin vendin në varreza, provuan një mallëngjim të ngjashëm me atë ditë kur nënshkruan **shkresat** e pronës." <sup>xxv</sup>

**Prapashtesa – ishte dhe varianti i saj – ishte** formon emra femërorë me kuptim përmbledhës:

- a) "Gjorgu ngriti dorën për të trokitur, por në atë çast vuri re se mbi atë derë, ku ishin ngulur e ngitur gjithfarë **hekurishtesh** nuk kishte trokitëse." <sup>xxvi</sup>
- b) "Këtu pranë është një **lulishte** e vogël ku ka frona prej druri." <sup>xxvii</sup>

**Prapashtesa- ajë** përdoret me kuptimin e prapashtesës – ishte dhe ka një shtrirje dialektore. Kjo shtrirje dialektore ka nisur të hyjë edhe në gjuhën letrare.

- a) "Sidoqoftë kjo do të ishte më mirë sesa të strukej në ndonjë **bungajë**." <sup>xxviii</sup>

**Prapashtesa – inë** formon emra vendesh sipas cilësisë që shënon tema fjalëformuese p. sh.,

- a) "Trualli që Basri Hankoni bleu për ndërtimin e shtëpisë fill pas fitimit të gjyqit, ishte një **rrypinë** e pjerrët, plot gurë e shpendra." <sup>xxix</sup>
- b) Natën, duke u gdhirë 30 prilli, **ngrehina** iu dogj." <sup>xxx</sup>

**Prapashtesat – (ë) tirë dhe – (ë) sirë** përdoren në kuptimin e prapashtesës – inë për të formuar emra vendesh.

- a) "vendi i tij në këtë botë s'ishte më i madh se ajo **hapësirë** toke midis dy gurëve." <sup>xxxi</sup>
- b) "por nuk shikon asnjë frymë njeriu, vetëm **shkretëtirë** dhe ftohtësi dhe parandjenjë të keqe." <sup>xxxii</sup>

---

<sup>xxii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 40.

<sup>xxiii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 76.

<sup>xxiv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 46.

<sup>xxv</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 15.

<sup>xxvi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 53.

<sup>xxvii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 70.

<sup>xxviii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 194.

<sup>xxix</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 10.

<sup>xxx</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 34.

<sup>xxxi</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 16.

**Prapashtesa – i** formon emra që tregojnë veçori ose cilësi abstrakte si:

- "Ashtu është një **bukuri** e tillë që s'di si ta cilësosh." <sup>xxxiii</sup>
- "Thoshin se atje ne Janinë kishte rënë në **dashuri** me një vajzë të re." <sup>xxxiv</sup>
- " duke u mbuluar ajo nga një **dredhi** e zakonshme lufte, siç qe kali- dhuratë." <sup>xxxv</sup>

**Prapashtesa – ( ë ) si** formon emra që tregojnë veçori ose cilësi abstrakte p.sh.,

- "Kërkesa për pajtim të gjakut, aq e rrallë në **malësi** ..." <sup>xxxvi</sup>
- " pëshpëritnin se Basri Hankoni s'do të shihte kurrë **mbarësi** në atë mall mëkati." <sup>xxxvii</sup>
- "por sytë e saj iknin rrëshqitazi dhe në to ishte vazhdimisht po ajo brengë dhe po ajo **largësi**." <sup>xxxviii</sup>

**Prapashtesa – ( ë ) ri** formon emra që tregojnë veçori ose cilësi abstrakte p.sh.,

- Je i lirë të mbash **burrërinë** tënde, je i lirë të zhburrëroshesh." <sup>xxxix</sup>
- Vëllai i madh, Hatibi, u trash si i ati, kur iu afrua **pleqëria**." <sup>xl</sup>
- "trojanët dalin nga portat si të mpirë nga gjithë kjo **shurdhëri**." <sup>xli</sup>

**Prapashtesa – ( ë ) zi** përdoret në kuptimin e prapashtesave: – i, -(ë) ri dhe – (ë) si p.sh.,

- "Shkruajeni këtë **marrëzi**, ju lutem." <sup>xlii</sup>
- "Vetëm atje mësoheshin djallëzitë e numrave." <sup>xliii</sup>
- "Askush s'e di përse duhet kjo **marrëzi**." <sup>xliv</sup>

**Prapashtesa im** formon emra veprimi të gjinisë mashkullore p. sh.,

- "Një copë herë ia doli të ecte pa asnjë **mendim** me një ndjesi...." <sup>xliv</sup>
- "Dhjetë vjetët e parë pas **mbarimit** të shtëpisë..." <sup>xlvi</sup>
- "por këtë e kundërshtonte **pranimi** i tij prej vetë trojanëve të ikur." <sup>xlvii</sup>

**Prapashtesa – je** formon emra veprimi të gjinisë femërore p.sh.,

---

<sup>xxxii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 69.  
<sup>xxxiii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 66.  
<sup>xxxiv</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 23.  
<sup>xxxv</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 45.  
<sup>xxxvi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 46.  
<sup>xxxvii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 10.  
<sup>xxxviii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 14.  
<sup>xxxix</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 45.  
<sup>xl</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 24.  
<sup>xli</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 55.  
<sup>xlii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 100.  
<sup>xliii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 74.  
<sup>xliv</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 52.  
<sup>xlv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 40.  
<sup>xlvi</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 15.  
<sup>xlvii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 40.

- a) "U rropatën si asnjëherë tjetër për të mbushur **humbjet** nga kripa." <sup>xlviii</sup>  
b) "Pas **njohjes** së parë, me ca fjalë të kursyera si mineralet e rralla..." <sup>xlix</sup>

**Prapashtesa – atë** del në pak fjalë në kuptimin e rezultatit të veprimit:

- a) "**Lëngatës** sate s'kanë ç'i bëjnë as doktorët, as barnat, ty të ka zënë gjaku." <sup>1</sup>  
b) "dhënë me dekret mbretëror si shpërblim luftime, pas **fushatës** së Hungarisë." <sup>li</sup>

**Prapashtesa – th dhe –z** përdoren me kuptim përkëdhelie e zvogëlimi p. sh.,

- a) "Pamja ishte pothuajse po ajo: male që ngriheshin prapa supit të njëri- tjetrit me një kureshtje të ngjirë dhe **katundthe** që ngjanin si të pagojë." <sup>lii</sup>  
b) "Besian Vorpsi afroi ballin te dritarja: ato rrugica të vogla midis ndërtesave që dukeshin qesharake, ai i mbushi aty për aty me njerëzit e **qytetthit**, me nëpunësit..." <sup>liii</sup>  
c) "Pandehmën e mbështeste disa fjala Trojë, që në shqip do të thoshte "vend i largët" si dhe emri Dardania i njërit prej **qytettheve** përbërëse..." <sup>liv</sup>

### 1.3. Prejardhja parashtesore

Parashtesat janë elemente që shtohen para rrënjës së një fjale. Ato ndryshojnë kuptimin e rrënjës dhe krijojnë një fjalë me kuptim të ri. Ato mund t'u japin atyre kuptim të kundërt, mund të përforcojnë kuptimin e tyre etj. Prejardhja parashtesore në formimin e emrave nuk është shumë prodhimore.

**Parashtesat më prodhimore me të cilat formohen emra janë:**

- **mos-** : mosbesim, mospëlqim, mospajtim, mosmarrëveshje, mosmirënjohje, mospërfillje;
- **pa-** : papunësi, pakënaqësi, padije, pasiguri, pabarazi, paburrëri;
- **para-** : parathënie, parandjenjë, paraardhës, pararojë, pararendës;
- **prapa-** : prapashtesë, prapambetje, praparojë, prapaskenë;
- **kundër-** : kundërvlerë, kundërthënie, kundërtank, kundërgaz, kundërajror;
- **sipër -** : sipërmarrës, sipërfaqe;
- **pranë -** : pranëverë, pranëvenie;
- **pas -** : pasardhës, pasuniversitar, pasdrekë;
- **nën -** : nëndrejtor, nënoficer, nënkryetar, nëntokë;
- **mbi -** : mbishkrim, mbingarkesë, mbiemër, mbivlerë;
- **stër -** : stërgjysh, stërnip, stërmbesë;

**Disa nga parashtesat e përdorura në veprat: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve", "Përbindëshi" të Ismail Kadaresë janë:** mos-, pa-, para-, sipër-, pranë-, nën-, mbi-, për-, stër-, ri-, anti- dhe gjeo-.

<sup>xlviii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 22.

<sup>xlix</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 13.

<sup>1</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 142.

<sup>li</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 8.

<sup>lii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 34.

<sup>liii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, f. 197.

<sup>liv</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 38.

**Parashtesa mos-** u paravijet emrave prejfoljorë të veprimit duke u dhënë kuptim të kundërt. Ja disa fjali ku kemi përdorimin e kësaj parashtese në veprat e Kadaresë:

- "I treti kishte një fytyrë nga ato që **mospërfillja** ..." <sup>lv</sup>
- "Martesat midis kushërinjëve të parë, për shkak të **moscopëtimit** të pasurisë..." <sup>lvi</sup>
- "Nuk ishte aq **moszbulimi** i një menyre..." <sup>lvii</sup>

**Parashtesa pa-** është sinonimike me parashtesën mos- me një përdorim të kufizuar p.sh.,

- "Pastaj, të përziëra me të, prapë iu kujtuan qaste nga darka e mbrëmshme, **pakënaqësia** e princit..." <sup>lviii</sup>
- "Nga kryeqyteti erdhi fjala se tani, pas **pabesisë** greke, sulltani e donte edhe më fort Shqipërinë." <sup>lix</sup>
- "Kali i drunjte s'mund të ishte një tunel, sepse tuneli e mohonte me **pangjashmërinë** e tij..." <sup>lx</sup>

**Parashtesat ndajfoljore: para-, sipër-, pranë** përdoren për formimin e emrave dhe ruajnë kuptimet e tyre të hapsirës dhe të kohës p.sh:

- "Dhe befasi, aty në udhën e madhe, në atë orë të muzgut atë e kapi një ankth e një **parandjenjë** e keqe." <sup>lxi</sup>
- "bëheshin **parashikime** të këqija..." <sup>lxii</sup>
- "me fjalë të tjera, një **parahomer**." <sup>lxiii</sup>

**Parashtesa sipër-**

- "krejt të vetëm mbi **sipërfaqen** e botës." <sup>lxiv</sup>
- "Kriporet e mëdha të veriut që ishin pronë e Valide Sulltanës, iu dhanë si **sipërmarrje** pashait të Beratit." <sup>lxv</sup>
- "e cila iu duk e palëndët sikur të kishte ndodhur në **sipërfaqen** e hënës." <sup>lxvi</sup>

**Parashtesa pranë-**

- "Ja dhe kullat e Markajve dhe të Dodanajve, të dyja në gjak me njëra- tjetrën dhe që kanë nxjerrë secila nga dy mortje këtë **pranverë**." <sup>lxvii</sup>

<sup>lv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 38.

<sup>lvi</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 43.

<sup>lvii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 52.

<sup>lviii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 142.

<sup>lix</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 64.

<sup>lx</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 48.

<sup>lxi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 74.

<sup>lxii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 42.

<sup>lxiii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 152.

<sup>lxiv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 146.

<sup>lxv</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 12.

<sup>lxvi</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 17

<sup>lxvii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 161.



b) "**Pranvera** qe e ftohtë si rrallëmot." lxxviii

**Parashtesat parafjalore: nën-, mbi-, për-** kanë një përdorim më të kufizuar p. sh.,

- a) "Një shtet, një komandë ushtrie mund të krijojë ankth, **nënshtrim**, tmerr, por kurrsesi një simbol." lxxix  
b) "S' do të ishte **nëntitull** i keq për persiatjet e tij." lxxx

**Parashtesa mbi:**

- a) "Një **mbiemër** i tillë s' qe dëgjuar kurrë më parë këtu." lxxxi  
b) "Një polic, mbështjellë me **mbipetk** të zi, pinte cigare përpara portës së një ambasade." lxxii

**Parashtesa për:**

- a) "**Përvijimi** i saj, në mjegull, nuk dukej as i lartë,..." lxxiii  
b) "Në muajin dhjetor se si i shkrepri dhe e dërgoi **përshtkrimin** e njëres prej maktheve që kishte parë,..." lxxiv  
c) "- Në fakultet dje flitej hapur për **përçarjen** Brenda kampit." lxxv

**Parashtesa stër-** u shtohet disa emrave të farefisit, por edhe emrave të tjerë p.sh.,

- a) "Ashtu siç nuk kishte ikur dot gjyshi, **stërgjyshi**, katragjyshi i tij,..." lxxvi  
b) "Përshtkënditjet e saj spërkatnin përreth parandjenja e **stërkala** gjaku të ardhmë." lxxvii  
c) "Shanoja s'kuptoi asgjë nga ato shifra, por se si i tha zemra se **stërnipi** kishte të drejtë." lxxviii

**Parashtesa ri:**

- a) 1. "Edhe kishte humbur nga **rishikimi** i ndonjë gjyqi, po më shumë kishte fituar." lxxix

**Parashtesa anti-** është parashtesë e huaj që shërben për formimin e emrave p.sh.,

- a) 1. "Heroi dhe njëkohësisht **antiheroi** i parë i letërisë greke..." lxxx

**Siparashtesa (prefiksoide) gjeo -** përdoret në disa emra të burimit të huaj p.sh.,

- a) 1. "Hë, se m'u kujtua: **gjeometër**." lxxxi

---

lxxviii Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 34.

lxxix Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 48.

lxxx Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 73.

lxxxi Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 9.

lxxxii Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 83.

lxxxiii Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 52.

lxxxiv Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 39.

lxxxv Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 72.

lxxxvi Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 18.

lxxxvii Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 15.

lxxxviii Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 66.

lxxxix Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 48.

lxxxx Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 147.

#### 1.4. Formimi parashteso- prapashtesor në veprat e Kadaresë

Prejardhja parashteso - prapashtesore formohet kur një teme i shtohet parashtesa dhe prapashtesa njëkohësisht duke formuar kështu një fjalë të vetme.

Mënyra parashteso - prapashtesore e formimit të emrave nuk është prodhimtare.

**Shumica e fjalëve janë formime prej rasave të emrave me parafjalë, të cilëve u është shtuar edhe një parashtesë duke u shndërruar në këtë mënyrë parafjala në një mjet fjalëformues, në parashtesë.**

"Më e përhapur është parashtesa për-, që bashkohet me prapashtesa të ndryshme: përqindje (qind), përjetësi (jetë), përdhes (dhe), përkrenare (krena), përkres (jastëk, nga krye, kresë), përbaltës, (baltë), përbindësh (bind), përderës (derë), ndërgjyqës (gjyq)." <sup>lxxxii</sup>

Prejardhja parashteso - prapashtesore në formimin e emrave nuk është prodhimtare. Ky lloj i prejardhjes përdoret edhe në veprat e Kadaresë.

**Disa shembuj të përdorimit të prejardhjes parashteso - prapashtesore në veprat e Kadaresë janë:**

- a) "Ky zë jonjerëzor sikur e zgjoi një çast nga përgjumja." <sup>lxxxiii</sup>
- b) "Më tepër se zemërim kishte në to përbuzje të përzier me helm." <sup>lxxxiv</sup>
- c) "Përfundimi kishte qenë më i keq se q'ë kishte pritur..." <sup>lxxxv</sup>
- d) "nisi të jepte para me fajde, ose përqindje, siç thuhej kohët e fundit." <sup>lxxxvi</sup>
- e) "por jepnin përshtypjen se ishin edhe më keq..." <sup>lxxxvii</sup>
- f) "atij i dukej se do të ndryshonte kështu përfundimin tragjik të saj." <sup>lxxxviii</sup>
- g) "Shumë ditë krahas përpunimit të Dredhisë së Madhe..." <sup>lxxxix</sup>
- h) "- Kurse ti, pas atij përqaqimi të parë, aq të vrullshëm, ke menduar..." <sup>xc</sup>

#### 1.5. Prejardhja pa ndajshitesë

Prejardhja pa ndajshitesë përbën një mënyrë të veçantë prejardhjeje. Në gjuhën shqipe disa emra janë formuar prej temash foljore. Ata janë emra të gjinisë femërore të ardhur prej temës së kohës së tashme ose të pjesores së foljeve p.sh.: **pjellë** (pjell), **kullotë** (kullot), **rrjedhë** (rrjedh), **presë** (pres), **pritë** (pritur), **plasë** (plasur), **mburojë** (mburoj) etj.

Emrat mashkullorë të formuar me këtë lloj prejardhjeje janë të paktë: **hap-i** (hap), **mund-i** (mund), **shkul-i** (shkul), **tjerr-i** (tjerr).

---

<sup>lxxxi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 145.

<sup>lxxxii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 146

<sup>lxxxiii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 13.

<sup>lxxxiv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 48.

<sup>lxxxv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 127.

<sup>lxxxvi</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 65.

<sup>lxxxvii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 77.

<sup>lxxxviii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 38.

<sup>lxxxix</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 52.

<sup>xc</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 62.

Disa emra në gjuhën shqipe janë formuar prej temash foljore. Emra të tillë ka përdorur edhe Ismail Kadare në veprat e tij: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve", "Përbindëshi".

**Disa shembuj të prejardhjes pa ndajshtesa në veprat e Kadaresë:**

- a) "kështu që edhe kjo **pritë** ngjante si vazhdimi i saj." <sup>xci</sup>
- b) "kurse **presa** gjysmë e zezë e ndritur ngjante prapa qafës si një kreshtë peshku." <sup>xcii</sup>
- c) "Kishte kohë që sytë e Maksit ishin ngulur si të ndërkyer mbi atë **heshtë**." <sup>xciii</sup>
- d) "Tani mund të riprodhonte, pak a shumë, saktësisht **rrjedhën** e ngjarjeve." <sup>xciv</sup>

### 1.6. Formimi me konversion

Një mënyrë tjetër e formimit të emrave është konversioni apo emërzimi. Përmes emërzimit formohen emra nga mbiemrat. Kur mbiemrat kalojnë në klasën e emrave ata nuk emërtojmë më cilësi të sendeve, por veta apo sende. Konversioni është një mënyrë mjaft prodhimtare e formimit të emrave.

**Në përgjithësi emërzohen (bëhen emra) mbiemrat dhe pjesorja: i dituri, e ditura, i bukuri, e bukura, i pasuri, e pasura, e drejta, i çmenduri, e çmendura etj.**

**Dallohen këto grupe të mbiemrave të emëruar:**

*Emra vetash: besnik, gënjeshtar, i ri, i varfër, e ve, vocrrak, jugor, ushtarak, shtëpiak, vjeshtak, i ardhur, i dashur, i ditur, i pasur, i vdekur etj.*

*Emra nocionesh abstrakte të gjinisë femërore: e drejta, e keqja, e mira, e reja, e vërteta etj.*

*Emra nocionesh abstrakte të gjinisë asnjënjëse: të errët- it, të ftohtë- t, të verdhë- t, të zi- të etj.*

*Emra femërore pluralia tantum: të ardhurat, të hollat, të lashtat etj.*

**Këtë mënyrë të formimit të emrave e ka përdorur edhe Ismail Kadare në veprat: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve", "Përbindëshi" p.sh.,**

- a) "E ftohta ishte ngjitur ndërkaq në barkun e tij, në gjoks e gjer në kokë." <sup>xcv</sup>
- b) "I **prituri** po afrohej." <sup>xcvi</sup>  
"I **vdekuri** kishte rënë përmbys." <sup>xcvii</sup>
- c) Basri Hankoni ishte musliman dhe, sipas Sheriatit, ishte i përjashtuar nga taksa e tokës, mirëpo e **keqja** ishte..." <sup>xcviii</sup>
- d) "E **veja** e Basriut, Sebekoja ishte e sëmurë,..." <sup>xcix</sup>
- e) "Të **ardhurat** e Hankonatëve shtoheshin çdo stinë." <sup>c</sup>

---

<sup>xci</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 10.

<sup>xcii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 147.

<sup>xciii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 25

<sup>xciv</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 51.

<sup>xcv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 10.

<sup>xcvi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 11.

<sup>xcvii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 11.

<sup>xcviii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 11.

<sup>xcix</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 16.

<sup>c</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 33.

- f) "Ca **vocrrakë** vinin anash grumbullit të parë të njerëzve, atje ku ishte Binak Alia."  
ci
- g) "E kërkoi një **ushtarak**." cii

### 1.7. Emrat e përbërë (kompozitat)

Kompozitat janë fjalë të përbëra prej dy ose më shumë fjalëve kuptimplota, të cilat kur bashkohen formojnë fjalë të reja më kuptim të ri p.sh., bregdet, botëkuptim, marrëdhënie, juglindje, veriperëndim, vendbanim etj.

Pas prapashitesimit kompozimi është mënyra më prodhimtare për formimin e emrave.

#### "Emrat e përbërë ose kompozitat emra formohen nga bashkimi i dy fjalëve:

*Emër + emër: rrufepritës, letërkëmbim, gjakderdhje, hekurudhë, qytet - muze;*

*Emër + mbiemër: Gruemirë, lulekuqe, gushkuq;*

*Folje + emër ose e kundërta: dashamir, thithlopë, ujëvarë;*

*Ndajfolje + emër: drejtshkrim, mirëkuptim, bashkënxënës, bashkëautor;*

*Numëror + emër: dyluftim;*

*Numëror (ose shumë) + emër në rrjedhore: trekëndësh, gjashtëkëndësh, shumëkëmbësh, dhjetëlekësh (e);*

*Përemër + emër: vetëmohim, vetëshërbim, vetëvendosje, vetëmbrojtje" ciii*

Kompozitat mund të kenë ndërmjet tyre marrëdhënie bashkërenditëse ose marrëdhënie nënrenditëse. Sipas këtij kriteri kemi:+

- Kompozita këpujore - shtuese
- Kompozita përcaktore

**Kompozitat këpujore janë fjalë të përbëra prej dy ose më shumë gjymtyrësh me lidhje bashkërenditëse ndërmjet tyre.** Kompozitat këpujore gjuha shqipe i ka të pakta.

**Ato janë emra, si:** deledash, dritëhije, marrëdhënie, veshmbathje, shitblerje, juglindje, hyrje - dalje, vajtje - ardhje, ngarkim - shkarkim, bar - lulishte etj.

**Fjalët e përbëra me zanoren lidhëse o ose a janë të pakta:** gushtovjeshtë, peshkaqen, zanafillë, dashamir, dashakeq, dredhalesh etj.

**Kompozitat përcaktore, ndryshe nga këpujoret përbëhen vetëm prej dy gjymtyrësh, nga të cilat njëra përcakton tjetrën.** Shumicën e kompozitave e përbëjnë kompozitat me marrëdhënie nënrenditëse, pra kompozitat përcaktore. Në këto kompozita të përbëra prej dy gjymtyrësh njëra përcakton tjetrën p.sh **gjymtyra e parë e përcakton të dytën: kryeqytet, këpucbërës, vetëdije etj.**

Kemi raste kur gjymtyra e dytë e përcakton të parën: **bregdet, pikëpamje, fatbardhë etj.**

**Kompozitat këpujore gjuha shqipe i ka të pakta.**

---

ci Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 181.

cii Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 20.

ciii Bahri Beci, Gjuha shqipe 8, Pejë, 2009, f. 116.

Në veprat e Kadaresë gjejmë përdorimin e fjalëve të përbëra me zanoren lidhëse a p.sh.,

- a) "Ajo bëme, atje në fushë të Trojës, ashtu ishte shfaqur qysh në **zanafillë**: e dytrajtshme,..."<sup>civ</sup>
- b) "Ai i përfytyroi edhe një copë herë se si ecnin rrugës ashtu si njëmijë vite më parë, me **krushkëparin** në krye, ..." <sup>cv</sup>

Shumicën e kompozitave e përbëjnë kompozitat me marrëdhënie nënrenditëse, kompozitat përcaktore.

Tipet e kompozitave përcaktore i gjejmë të përdorura në veprat: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve" dhe "Përbindëshi".

1. Fjalë të përbëra të formuara nga tema e dy emrave p.sh., "Prillmort."<sup>cvi</sup>

2. Fjalë të përbëra të formuar nga një emër + emër prejfoljor veprimi, me prapashtesat – je ose - im:

- a) "Ai vazhdonte t'i kujtonte pjesë të Kodit të kanunit, kryesisht ato që kishin të bënin me **mikpritjen**."<sup>cvi</sup>
- b) "Dhjata, ose **besëlidhja**, siç i thoshin kohët e fundit,..."<sup>cviii</sup>
- c) "Një dërgatë për **armëpushim** madje më tepër, mendoi Gent Ruvina."<sup>cix</sup>

Emrat në vazhdim janë emra me kuptime të ndryshme. Këta emra kanë si gjymtyrë përcaktuese gjymtyrën e dytë. Marrëdhënia ndërmjet këtyre gjymtyrëve është përcaktuese p.sh:

- a) "– Qysh në **mesditë**"<sup>cx</sup>
- b) "Fantazma e babait iu shfaq Hamletit dy- tri herë, në **mesnatë**,"<sup>cx</sup>
- c) "Sa herë që dilte puna për të këmbyer **pikëpamje**, parashtrime idesh, e gjenin lehtë mënyrën për t'u takuar."<sup>cxii</sup>
- d) "Rrafshi është i vetmi truall në Evropë që, duke qenë pjesë e një shteti modern evropian dhe jo një **vendbanim** tribush primitivë..."<sup>cxiii</sup>

Në disa emra ruhet ende mbaresa rasore – i p.sh.,

"I shpëtoi një gjë, që s'ia priste mendja askujt: **vajguri**."<sup>cxiv</sup>

Disa prej emrave kanë si përcaktuese gjymtyrën e parë, p.sh., emri krye:

- a) "Pikë e strehës, mortje e derës, thonë në anët tonë, tha **kryemjeshtri**."<sup>cxv</sup>
- b) "Ajo ishte me rrota prej gome, e tipit llandon, nga ato që përdoreshin zakonisht në **kryeqytet** për shëtitje..."<sup>cxvi</sup>

<sup>civ</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 49.

<sup>cv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 28.

<sup>cvi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 147.

<sup>cvi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 73.

<sup>cviii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 83.

<sup>cix</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 49.

<sup>cx</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 54.

<sup>cx</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 105.

<sup>cxii</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 49.

<sup>cxiii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 69.

<sup>cxiv</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 28.

<sup>cxv</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 45.

c) Thirra **kryemësuesin** për t'u sqaruar." cxvii

Disa emra kanë marrëdhënie përcaktuese ndajshtimore, gjymtyra e dytë e përcakton të parën p.sh.,

**1. Emra të përbërë nga një emër + emër:**

a) "Kur arriti në një **udhëkryq** të gjerë dhe ktheu kryet pas për të parë se sa ishte larguar nga kali, befap pa flakët e para." cxviii

**2. Emra të përbërë nga një ndajfolje + emër:**

a) "Ishin duke vallëzuar bashkë, kur një nga shokët e Lenës, me sa duket, **bashkënxënës** me të..." cxix

**3. Emra të përbërë nga një përemër + emër, në të shumtën e rasteve me prejardhje foljore:**

a) " Ai s'kishte qenë kurrë i fejuar, megjithatë, ishte i bindur se tjetri mendonte për **vetëvrasje**." cxx

**4. Emrat e përbërë nga një folje + emër** nuk janë shumë prodhimitarë. Në të vërtetë këtu kemi të bëjmë me një prapashtesim të një shprehje frazeologjike. Prapashtesimi i shprehjes frazeologjike sjell formimin e një fjale të re, tema e së cilës përbëhet nga dy rrënjë e një prapashtesë p.sh.:

a) "*Megjithëse frymëmarrja iu shpeshtua si në çastet e afrimit...*" cxxi

Kemi pra bashkimin e emrit frymë me foljen marr të zgjedhimit te dytë dhe të prapashtesës je. E njëjta ndodh edhe më emrat kokëçarje, dorëheqje, këmbëngulje dhe kryengitje. Bashkohet folja me një emër dhe prapashtesën - je:

b) "*Po edhe sulltani i madh kishte pasur kokëçarje kohët e fundit.*" cxxii

c) "*Po atë javë valiu dha dorëheqjen, s'dihet pse.*" cxxiii

d) "*E habitshme ishte këmbëngulja për të mos e treguar dredhinë...*" cxxiv

e) "*Plasi kryengritja në dy qytetet fqinjë.*" cxxv

Rastet kur prapashtesa – je i shtohet komponentit të dytë, emëror, të frazeologjizmës pa e ndryshuar rendin e saj janë të rralla p.sh.:

f) "*pa le të bënin ndonjë marrëveshje me Hankonatët.*" cxxvi

---

cxvi Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 59.

cxvii Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 132.

cxviii Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 108.

cxix Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 16.

cxx Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 26.

cxxi Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 80.

cxxii Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 58.

cxxiii Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 55.

cxxiv Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 43.

cxxv Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 54.

cxxvi Po aty, f. 28.

## 1.8. Emrat me përngjitje

Emrat e përngjitur janë emra që formohen nga bashkimi i dy ose më shumë fjalëve për arsye të përdorimit të tyre të gjatë pranë njëra-tjetrës. Emrat e formuar me përngjitje nuk janë të shumtë.

**Emra të tillë janë p.sh: farefis, mirëseardhje, gjëegjëzë, ecejake-t, thashetheme-t etj.**

**"Më të shumta janë rastet kur me një tog parafjalë + emër bashkohet një prapashtesë (përngjitje + prapashtesim), p.sh: pagjumësi (pa gjumë + si), mëditje (më ditë + je), mëkëmbës (më këmbë + s), nëndetëse (nën det + ëse), nëpunës (në punë + s), pakujdesi (pa kujdes + si)."**<sup>cxxvii</sup>

Fjalëformimi i emrave të formuar me përngjitje nuk është i madh. Emra të tillë, por jo të shumtë kemi edhe në tri veprat e përmendura më parë të Ismail Kadaresë. Këta emra janë formuar si pasojë e qëndrimit të tyre të gjatë pranë njëri-tjetrit.

**Disa shembuj të përngjitjes që mund t'i gjejmë në veprat e Kadaresë janë:**

- "Po mbylleshin portat e shtëpive të gjithë **farefisnisë**, të afërtat dhe të largëtat,..."<sup>cxxviii</sup>
- "Mbasdite, pas drekës së mortit, në katund nisën prapë **ecejakjet** e pazakonshme."<sup>cxxix</sup>
- "Atje, siç i kishte shpjeguar Besiani, fliteshin vetëm "fjalë burrash" nuk lejoheshin **thashethemet** nuk kishte fraza apo mendime të mbetura pezull..."<sup>cxix</sup>
- " pa le të bënin ndonjë **marrëveshje** me Hankonatët."<sup>cxxxi</sup>
- "Në dasmë përveq **farefisit** dhe krushqive të shumta, erdhën dhe ca zyrtarë, madje edhe vetë këshilltari i valiut për çështjet gjyqsore, Mafuz efendiu."<sup>cxxxii</sup>
- "Sa u dëgjua **kushtrimi**, u ngrit nga gjumi i gjithë qyteti, me lutje e me lodra, gjersa e trembën qoftëlargun dhe ai e liroi hënën."<sup>cxxxiii</sup>
- "Për **thashetheme** të tilla më parë mund të dënoheshe rëndë, tani askush nuk shqetësohet."<sup>cxxxiv</sup>

**Raste më të shumta të formimit të emrave me përngjitje kemi kur me një tog parafjalë dhe me një emër bashkohet një prapashtesë (përngjitje + prapashtesim), p.sh.:**

- "Ai ishte njëfarë **nëpunësi** që merrej me matjen e tokave..."<sup>cxxxv</sup>
- "Sytë e tij të kuq nga **pagjumësia** vetëtinë."<sup>cxxxvi</sup>
- "Këtë herë më një **nëpunës** dogane."<sup>cxxxvii</sup>

<sup>cxxvii</sup> Grup autorësh, "Gramatika e gjuhës shqipe 1", Tiranë, 2002, f. 152.

<sup>cxxviii</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 15.

<sup>cxxix</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 18.

<sup>cxix</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 82.

<sup>cxxxi</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 28.

<sup>cxxxii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 44.

<sup>cxxxiii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 55.

<sup>cxxxiv</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 54.

<sup>cxxxv</sup> Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 39.

<sup>cxxxvi</sup> Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 28.

<sup>cxxxvii</sup> Ismail Kadare, Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000, f. 21.

d) "Të habitur, ata shikonin shokun e tyre, që shpëtoi nga një rrebesh i sigurt, duke sjellë ndër mend, jo pa keqardhje, raste të tjera, kur për **pakujdesi** më të vogla..."

cxviii

e) "Dhe prapë vazhdoi gjithçka midis lodrës dhe ngacmimit dhe kjo ndodhte dy hapa larg të fejuarit të saj, një **nëpunës** kulture që merrej kryesisht me muzetë..."

cxix

## 2. Conclusion

Formimi i emrave bëhet me ndihmën e pjesëve të ligjëratës.

Në veprat: "Prilli i thyer", "Breznitë e Hankonatëve" dhe "Përbindëshi" Ismail Kadare ka përdorur të gjitha llojet e nevojshme për fjalëformimin e emrave duke respektuar gjithmonë standardet e gjuhës letrare.

Të gjithë shembujt e sjellë nga veprat e Kadaresë mundësojnë pasurimin e fjalëve në gjuhën shqipe. Fjalëformimi i emrave përmes bashkimit të dy ose më shumë temave, por edhe përmes rrugës së prejardhjes ka rëndësi të madhe për pasurimin e fjalorit të shqipes.

Të gjithë shembujt që janë nxjerrë dhe janë dhënë në këtë punim i përkasin origjinalitetit të veprave, të cilin e karakterizon gjuha e gjallë dhe e fuqishme. Në këta shembuj autori ka formuar emra të shumtë përmes rrugës së prejardhjes dhe kompozimit. Këto janë njëherësh edhe dy rrugët kryesore për formimin e emrave. Prejardhja prapashtesore dhe kompozimi janë përdorur mjaft në veprat e përmendura më parë. Shumica e shembujve të këtij punimi janë me prejardhje prapashtesore dhe kompozim. Janë njëherësh mënyrat më prodhimtare. Pjesa tjetër e punimit përmban shembuj të formuar me mënyrë parashtesore, por këta shembuj nuk janë të shumtë. Nuk mungojnë as shembujt e mënyrës parashteso- prapashtesore, të konversionit e të përngjitjes.

Tema e shtjelluar është e një rëndësie të madhe për të parë pasurinë dhe vlerat e fuqishme të gjuhës sonë. Prejardhja, konverzioni, përngjitja dhe kompozimi nuk duhen parë vetëm si rrugë të ndërtimit të fjalëve, por ato duhet të shihen edhe si mënyra fjalëformuese të pasurimit të vlerave të shqipes.

## References

Beci, Bahri. Gjuha shqipe 9, Pejë, 2006.

Beci, Bahri. Gjuha shqipe 8, Pejë, 2005.

Beci, Bahri. Gjuha shqipe 7, Pejë, 2004.

Bajcinca, Isa. Kompozimi dhe terminologjia shkencore, Gjendja e terminologjisë shqipe në Jugosllavi, Prishtinë, 1988.

---

cxviii Ismail Kadare, Prilli i thyer, Tiranë, 2003, f. 122.

cxix Ismail Kadare, Përbindëshi, Tiranë, 2005, f. 17.



- Dhrimo, Ali – Memushaj, Rami. Fjalori drejtshkrimor i gjuhës shqipe, Tiranë, 2011.  
Fjalor i Gjuhës së Sotme Shqipe, Tiranë, 1980.  
Fjalori i shqipes së sotme, Tiranë, 2002.  
Gramatika e Gjuhës shqipe I, Tiranë, 2002.  
Grup autorësh, Fjalor i fjalëve të huaja, Prishtinë, 1988, f.315.  
Kadare, Ismail. Breznitë e Hankonatëve, Tiranë, 2000.  
Kadare, Ismail. Përbindëshi, Tiranë, 2005.  
Kadare, Ismail, Prilli i thyer, Tiranë, 2003.  
Kostallari, A. Mbi disa veçori të fjalës së përbërë në gjuhën shqipe, Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjalëve në gjuhën shqipe I, Tiranë 1972.  
Memushaj, Rami. Hyrje në Gjuhësi, Tiranë, 2006.  
Metani, Idriz- Gjokutaj, Mimoza. Gjuha shqipe 10, Prishtinë, 2004.  
Millaku, Sh. (2015). Kërkime gjuhësore. Prizren.  
Millaku, Sh. (2011). Studime gjuhësore I. Prishtinë.  
Millaku, Sh. (2011). Strukturat sintaksore. Prishtinë.  
Ndrecaj, Migjel. Fjalor fjalësh dhe shprehjesh të huaja. Rilindja 2011.  
Thomaj, Jani. Leksikologjia e gjuhës shqipe, Tiranë, 1974.  
Xhuvani, Aleksande. "Kompozitat", Studime mbi leksikun dhe mbi formimin e fjalëve në gjuhën shqipe I, Tiranë 1972.

Creative Commons licensing terms

Authors will retain the copyright of their published articles agreeing that a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) terms will be applied to their work. Under the terms of this license, no permission is required from the author(s) or publisher for members of the community to copy, distribute, transmit or adapt the article content, providing a proper, prominent and unambiguous attribution to the authors in a manner that makes clear that the materials are being reused under permission of a Creative Commons License. Views, opinions and conclusions expressed in this research article are views, opinions and conclusions of the author(s). Open Access Publishing Group and European Journal of Applied Linguistics Studies shall not be responsible or answerable for any loss, damage or liability caused in relation to/arising out of conflict of interests, copyright violations and inappropriate or inaccurate use of any kind content related or integrated on the research work. All the published works are meeting the Open Access Publishing requirements and can be freely accessed, shared, modified, distributed and used in educational, commercial and non-commercial purposes under a [Creative Commons attribution 4.0 International License \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).